

بررسی برخی ویژگی‌های رشدی، زیست‌شیمیایی و پس از برداشتی گل بریدنی رز رقم آوالانچ با کاربرد همزمان سدیم نیتروپروساید و پوترسین

رقیه عبدی و زهره جبارزاده *

گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه ارومیه

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۸، تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۱/۱۱)

چکیده

گل رز با نام علمی *Rosa hybrida* یکی از گیاهان زینتی مهم و جز ۱۰ گل بریدنی برتر دنیا محسوب می‌شود. به منظور ارزیابی تأثیر محلول-پاشی برگ‌های سدیم نیتروپروساید (به‌عنوان منبع نیتریک اکسید) و پوترسین بر برخی ویژگی‌های رشدی و گلدهی گل رز رقم آوالانچ، آزمایشی به صورت فاکتوریل در قالب طرح کاملاً تصادفی با دو فاکتور شامل سدیم نیتروپروساید در چهار غلظت صفر، ۵۰، ۱۰۰ و ۲۰۰ میکرومولار و پوترسین در چهار غلظت صفر، ۱، ۲ و ۴ میلی‌مولار با سه تکرار به روش محلول‌پاشی برگ‌ها در شرایط کشت بدون خاک در گلخانه و در گلدان به مدت چهار ماه اجرا شد. نتایج نشان دادند که سدیم نیتروپروساید در غلظت ۵۰ میکرومولار، شاخص کلروفیل و آنزیم گایاکول پراکسیداز را (تا دو برابر) نسبت به شاهد افزایش داد. همچنین غلظت ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید همراه با پوترسین ۴ میلی‌مولار، طول ساقه گلدهنده و عمر گلجای را تا حدود ۲۰ درصد افزایش داد. غلظت ۱۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید همراه با پوترسین ۱ میلی‌مولار باعث افزایش آنزیم آسکوربات پراکسیداز برگ و قطر ساقه گلدهنده شد. در بین غلظت‌های مختلف پوترسین، غلظت ۱ میلی‌مولار باعث افزایش آنزیم‌های پراکسیداز برگ و گلبرگ شد. همچنین سدیم نیتروپروساید ۲۰۰ میکرومولار همراه با پوترسین ۱ و ۲ میلی‌مولار باعث کاهش میزان نشت یونی و پراکسید هیدروژن در تمام روزهای نمونه‌برداری شد. بطور کلی مشخص شد که سدیم نیتروپروساید و پوترسین تأثیر مثبت و مطلوبی در بهبود شاخص‌های رشدی و پس از برداشتی گل داشتند ولی غلظت مؤثر بسته به نوع شاخص متفاوت بود.

کلمات کلیدی: آنتوسیانین، پلی‌آمین، رز، عمر گلجای، نیتریک اکسید

مقدمه

برای اهداف مختلفی مانند شاخه‌بریده، کشت در باغ‌ها و پارک‌ها، گیاه گلدانی و غیره در سراسر جهان کاشته می‌شود و حدوداً ۷۰-۶۰ درصد از کل تجارت گل‌های شاخه‌بریده در بازارهای جهانی را به خود اختصاص داده است (Sujatha et al., 2020).

گلکاری بخشی از باغبانی در فعالیت‌های کشاورزی است که در طول دهه‌های گذشته توسعه یافته که نه تنها باعث افزایش درآمد و ایجاد اشتغال شده است بلکه گل‌ها به دلیل زیبایی و طراوتشان نقش مهمی در زندگی دارند (Vukajlovic et al., 2017). گل رز یکی از مهمترین محصولات زینتی است که

* نویسنده مسؤول، نشانی پست الکترونیکی: jabbarzadeh@urmia.ac.ir

نیتریک اکسید یک مولکول سیگنالینگ (پیام‌رسان) گازی شکل است که اثرات قابل توجهی بر فعالیت‌های فیزیولوژیکی و متابولیکی گیاهان دارد، که هم بصورت یک آنتی‌اکسیدان و هم پراکسیدان در گیاهان عمل می‌کند (Ahmad et al., 2021; Wurm and Lindermayr, 2021). هم‌چنین پاسخ‌های مختلف به تنش‌های محیطی مانند دما، مواد شیمیایی، شوری و تنش‌های اکسیداتیو در گیاهان را می‌توان با این مولکول کنترل کرد (Shi et al., 2017).

پلی-آمین‌ها ترکیباتی با وزن مولکولی کم، آلیفاتیک حاوی دو یا چند گروه آمینه هستند و فعالیت بیولوژیکی زیادی دارند (Vuosku et al., 2018). پلی‌آمین‌ها به‌طور گسترده در سلول‌های یوکاریوتی و پروکاریوتی وجود دارند و در گیاهان عالی، به‌طور عمده به شکل آزاد وجود دارند. پوترسین، اسپرمین و اسپرمیدین از عمده ترکیبات در گیاهان هستند که در تنظیم فرآیندهای متنوع فیزیولوژیکی نقش مهمی دارند (Chen et al., 2019). پلی‌آمین‌ها می‌توانند در جوانه‌زنی بذر، رشدونمو گیاهان، به تأخیر انداختن پیری، پاسخ به تنش‌های زنده و غیرزنده نقش داشته باشند (Alcazar et al., 2010).

در آزمایشی که توسط رحیمیان و صالحی (۱۳۹۲) انجام گرفت، تأثیر محلول‌پاشی برگی نیتریک اکسید در غلظت‌های ۱۰۰، ۱۵۰ و ۲۰۰ میکرومولار و دور آبیاری (۲، ۴، ۶ و ۸ روز) بر گل‌گلابول (*Gladiolus spp*) نشان داد که این دو تیمار، تأثیر معنی‌داری بر ویژگی‌های مورد مطالعه داشتند. برهم‌کنش این دو تیمار فقط بر طول ساقه گل‌دهنده، طول سنبله و نسبت طول سنبله به طول ساقه گل‌دهنده تأثیر معنی‌داری داشت. مطالعات اخیر نشان داده‌اند که نیتریک اکسید در فرآیندهای متنوع نموی گیاه دخیل است اما اثر آن بر رشد رویشی گیاهان سالم کاملاً شناخته نشده است. در آزمایشی که در سوسن شرقی (*Lilium oriental*) رقم Siberia انجام شد، نتایج نشان داد که اثر نیتریک اکسید به‌شدت بستگی به غلظت این ماده دارد. در مقایسه با شاهد، غلظت‌های صفر، ۳۰۰۰، ۶۰۰۰ و ۹۰۰۰ میکرومولار به‌صورت محلول‌پاشی، تیمار سدیم نیتروپروساید باعث افزایش ارتفاع و طول میان‌گره گیاه شد (Kahrobaiyan et al., 2019).

تأثیر پوترسین و بستر رشد بر رشد رویشی و اجزاء شیمیایی صنوبر (*Populus*) نشان داد که بستر کشت حاوی ترکیبی از ماسه و رس به‌همراه محلول‌پاشی پوترسین در سطح ۵۰ میلی‌گرم در لیتر بیشترین تأثیر را در افزایش ارتفاع گیاه، قطر ساقه، طول ریشه و قطر ریشه، داشته است (Habba et al., 2016). طی آزمایشی که روی تأثیر کاربرد پوترسین بر آفتابگردان زینتی (*Helianthus annuus*) تحت تنش خشکی انجام شد نتایج نشان دادند که پوترسین در غلظت‌های ۷۵ و ۱۵۰ میلی‌گرم در لیتر باعث افزایش قطر ساقه و ارتفاع گیاهان شد (Kahrobaiyan et al., 2019).

از آنجایی‌که نیتریک اکسید و پوترسین در فرآیندهای رشدونموی گیاهان اثرات مثبتی مانند افزایش فتوسنتز، افزایش جذب آب، افزایش کیفیت و عملکرد گیاه دارند و لذا با توجه به اثر مثبت نیتریک اکسید و پوترسین در بهبود ویژگی‌های کمی و کیفی گیاهان، در این پژوهش، به بررسی تأثیر

نیتریک اکسید یک مولکول سیگنالینگ (پیام‌رسان) گازی شکل است که اثرات قابل توجهی بر فعالیت‌های فیزیولوژیکی و متابولیکی گیاهان دارد، که هم بصورت یک آنتی‌اکسیدان و هم پراکسیدان در گیاهان عمل می‌کند (Ahmad et al., 2021; Wurm and Lindermayr, 2021). هم‌چنین پاسخ‌های مختلف به تنش‌های محیطی مانند دما، مواد شیمیایی، شوری و تنش‌های اکسیداتیو در گیاهان را می‌توان با این مولکول کنترل کرد (Shi et al., 2017).

پلی-آمین‌ها ترکیباتی با وزن مولکولی کم، آلیفاتیک حاوی دو یا چند گروه آمینه هستند و فعالیت بیولوژیکی زیادی دارند (Vuosku et al., 2018). پلی‌آمین‌ها به‌طور گسترده در سلول‌های یوکاریوتی و پروکاریوتی وجود دارند و در گیاهان عالی، به‌طور عمده به شکل آزاد وجود دارند. پوترسین، اسپرمین و اسپرمیدین از عمده ترکیبات در گیاهان هستند که در تنظیم فرآیندهای متنوع فیزیولوژیکی نقش مهمی دارند (Chen et al., 2019). پلی‌آمین‌ها می‌توانند در جوانه‌زنی بذر، رشدونمو گیاهان، به تأخیر انداختن پیری، پاسخ به تنش‌های زنده و غیرزنده نقش داشته باشند (Alcazar et al., 2010).

در آزمایشی که توسط رحیمیان و صالحی (۱۳۹۲) انجام گرفت، تأثیر محلول‌پاشی برگی نیتریک اکسید در غلظت‌های ۱۰۰، ۱۵۰ و ۲۰۰ میکرومولار و دور آبیاری (۲، ۴، ۶ و ۸ روز) بر گل‌گلابول (*Gladiolus spp*) نشان داد که این دو تیمار، تأثیر معنی‌داری بر ویژگی‌های مورد مطالعه داشتند. برهم‌کنش این دو تیمار فقط بر طول ساقه گل‌دهنده، طول سنبله و نسبت طول سنبله به طول ساقه گل‌دهنده تأثیر معنی‌داری داشت. مطالعات اخیر نشان داده‌اند که نیتریک اکسید در فرآیندهای متنوع نموی گیاه دخیل است اما اثر آن بر رشد رویشی گیاهان سالم کاملاً شناخته نشده است. در آزمایشی که در سوسن شرقی (*Lilium oriental*) رقم Siberia انجام شد، نتایج نشان داد که اثر نیتریک اکسید به‌شدت بستگی به غلظت این ماده دارد. در مقایسه با شاهد، غلظت‌های صفر، ۳۰۰۰، ۶۰۰۰ و ۹۰۰۰ میکرومولار به‌صورت محلول‌پاشی، تیمار سدیم نیتروپروساید باعث افزایش ارتفاع و طول میان‌گره گیاه شد (Kahrobaiyan et al., 2019).

جدول ۱- میزان کودهای استفاده شده استوک یک (بر حسب گرم)

نیتрат پتاسیم	نیترات کلسیم	نیترات آمونیوم	کلات آهن
۶۲/۵	۴۹۰/۶۲۵	۶/۶۲۵	۲۰/۵

جدول ۲- میزان کودهای استفاده شده استوک دوم (بر حسب گرم)

نیترات پتاسیم	سولفات منیزیم	نیترات منیزیم	مونو پتاسیم فسفات	سولفات منگنز	سولفات مس	سولفات روی	براکس	مولیبدن
۱۶۷/۵	۲۳۱/۲۵	۳۶/۲۵	۱۳۸/۷۵	۱/۶۸	۰/۸۷	۱/۱۸	۰/۴۸	۰/۲۶

کودهای مورد استفاده برای دو استوک x ۲۰ (استوک اول کودهای نیترات پتاسیم، نیترات کلسیم، نیترات آمونیوم و آهن و استوک دوم کودهای نیترات پتاسیم، سولفات منیزیم، نیترات منیزیم، مونوپتاسیم فسفات، سولفات منگنز، سولفات مس، سولفات روی، براکس و مولیبدن) تهیه و برای هر ۱۰۰ لیتر، از هر استوک یک و نیم لیتر استفاده گردید.

به منظور بررسی تأثیر محلول پاشی سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر بعضی ویژگی‌های مورفولوژیکی و فیزیولوژیکی رز رقم Avalanche پژوهشی به صورت فاکتوریل در قالب طرح کاملاً تصادفی با دو فاکتور سدیم نیتروپروساید در چهار غلظت صفر، ۵۰، ۱۰۰ و ۲۰۰ میکرو مولار و پوترسین در چهار غلظت صفر، ۱، ۲ و ۴ میلی مولار با سه تکرار به روش محلول-پاشی برگی هر دو هفته یکبار روی رز به مدت چهار ماه اجرا شد. بنابراین در مجموع ۴۸ واحد آزمایشی مورد استفاده قرار گرفت و هر واحد آزمایشی شامل یک گلدان و هر گلدان حاوی یک گیاه بود. از گلدان‌های پلاستیکی، با قطر دهانه ۲۴ و ارتفاع ۲۱ سانتی متر استفاده شد. دمای گلخانه در روز ۲۸-۳۰ درجه سانتی گراد و در شب ۲۳-۲۰ درجه سانتی گراد و رطوبت نسبی ۷۰-۵۰ و شدت نور $(\mu\text{mol m}^{-2} \text{s}^{-1})$ ۴۰۰-۵۰۰ بود.

اندازه‌گیری شاخص‌های مورفولوژیکی: دو هفته پس از پایان محلول پاشی اندازه‌گیری طول و قطر ساقه گلدهنده انجام گرفت. در این پژوهش طول ساقه به وسیله خط‌کش از سطح بستر تا انتهای‌ترین قسمت گیاه و قطر ساقه از قسمت یقه گیاه توسط کولیس دیجیتالی (مدل Z: 22855NO) اندازه‌گیری شد.

غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید به عنوان آزادکننده نیتریک اکسید و پوترسین به صورت محلول پاشی برگی در رز پرداخته شد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش در گلخانه آموزشی پژوهشی دانشگاه ارومیه و آزمایشگاه‌های تحقیقاتی گروه علوم باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه ارومیه انجام گرفت.

مواد گیاهی و تیمارهای مورد بررسی: به منظور انجام این پژوهش ابتدا پایه‌های پیوندی رز رقم آوالانچ از یک گلخانه تجاری تهیه شده و بعد به گلدان‌های مجزا منتقل شدند و پس از استقرار کافی، گیاهان برای محلول پاشی آماده شدند. لازم به ذکر است که رزهای استفاده شده در این پژوهش، دو ساله بودند که برای انجام آزمایش در هر گلدان، بعد از هرس، چهار شاخه به طول تقریبی ۵۰ سانتی متر نگه داشته شدند. گیاهان رز مورد استفاده در این پژوهش متعلق به سرده رزهای دورگه چای و رقم Avalanche بودند که گیاهان موجود در این رقم دارای گل‌های شاخه بریده و به رنگ سفید بودند و مقاومت به آفات و بیماری‌های متوسطی دارند. گیاهان این رقم دارای ساقه محکم، تعداد خار کم و عمر گلجایی ۷ تا ۱۵ روز هستند. بستر مورد استفاده در گلدان‌ها حاوی سه قسمت پیت‌ماس، یک قسمت کوکوپیت و یک قسمت پرلیت بود. به منظور تأمین مواد غذایی، برنامه غذایی برای گیاهان مورد استفاده از یک گلخانه تجاری با اندکی تغییرات استفاده شد (pH محلول غذایی در ۶/۲-۵/۸ تنظیم شد) که در جدول‌های ۱ و ۲ میزان

اندازه‌گیری شاخص‌های بیوشیمیایی: به‌منظور بررسی

تأثیر سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر برخی ویژگی‌های فیزیولوژیکی و بیوشیمیایی رز در شرایط قبل از برداشت نظیر آنتوسیانین برگ و گلبرگ و آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی نظیر گایاکول پراکسیداز و آسکوربات پراکسیداز، دو هفته بعد از اتمام تیمارها نمونه‌برداری شروع شد و نمونه‌ها در فویل آلومینیومی بسته‌بندی و بلافاصله در ازت مایع منجمد شدند و سپس به فریزر -۷۰ درجه سانتی‌گراد منتقل شدند.

برای اندازه‌گیری آنتوسیانین برگ، دیسک‌های برگی تهیه شده از گیاه (۰/۱ گرم وزن تر) در هاون چینی با ۱۰ میلی‌لیتر متانول اسیدی (متانول خالص با اسید کلریدریک خالص به نسبت حجم ۱:۹۹) کاملاً سائیده و عصاره در لوله‌های آزمایش ریخته شده و به مدت ۲۴ ساعت در تاریکی در دمای ۲۵ درجه سانتی‌گراد قرار گرفت. سپس عصاره به مدت ۱۰ دقیقه در ۴۰۰۰ دور سانتریفیوژ شده و جذب محلول رویی با استفاده از دستگاه اسپکتروفوتومتر (HALO DB-20 Dynamica) در طول-موج ۵۵۰ نانومتر خوانده شد. برای محاسبه غلظت آنتوسیانین از ضریب خاموشی معادل ($\epsilon = 3300 \text{ mol}^{-1} \text{ cm}^2$) استفاده گردید (Wagner, 1979). جذب نمونه، b عرض سل و c غلظت محلول مورد نظر است. در نهایت غلظت آنتوسیانین طبق رابطه ۱ برحسب میکرومول بر گرم وزن تازه محاسبه شد. رابطه ۱ $A = \epsilon bc$

برای اندازه‌گیری میزان آنتوسیانین گلبرگ، پنج گرم از بافت تازه گلبرگ با ۵۰ میلی‌لیتر متانول اسیدی ۱ درصد سائیده شد و عصاره بدست آمده به مدت یک ساعت نگهداری شد و سپس عصاره با استفاده از کاغذی صافی با قطر ذرات ۱۱۰ نانومتر صاف شد و در نهایت جذب آن با استفاده از دستگاه اسپکتروفوتومتر (HALO DB-20 Dynamica) در طول‌موج ۵۰۵ نانومتر خوانده شد (Janna et al., 2006).

برای تهیه عصاره گیاهی جهت تعیین میزان فعالیت آنزیم‌های گایاکول پراکسیداز و آسکوربات پراکسیداز از روش Saltveit و Kang (۲۰۰۲) با اندکی تغییرات انجام شد. نیم گرم بافت تر گیاهی (برگ و گلبرگ) از کلیه تیمارها توزین شده و

سپس به داخل هاون سرد منتقل شد. سپس با استفاده از ۳ میلی‌لیتر محلول بافر تریس با $\text{pH} = 7.5$ شامل اسید کلریدریک ۰/۰۵ مولار، کلرید منیزیم ۳ مولار و EDTA ۱ مولار سائیده شد. بافر استخراجی برای اندازه‌گیری فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز ۰/۲ میلی‌مولار آسکوربات نیز بود. هموژنات حاصل در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد به مدت ۲۰ دقیقه با سرعت ۴۰۰۰ دور در دقیقه سانتریفیوژ شدند. محلول رویی حاصله به‌عنوان عصاره خام برای اندازه‌گیری فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی مورد استفاده قرار گرفت.

فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز با استفاده از روش (Upadhyaya et al., 1985) انجام گرفت. سپس فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز به‌صورت افزایش جذب طی یک دقیقه در طول‌موج ۴۲۰ نانومتر با استفاده از دستگاه اسپکتروفوتومتر (HALO DB-20 Dynamica) محاسبه شد. برای اندازه‌گیری فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز از ضریب خاموشی (۶/۲۶ $\text{Mm}^{-1}\text{Cm}^{-1}$) و از رابطه ۲ استفاده شد.

رابطه ۲

$$\left(\text{Units} \frac{\text{mM}}{\text{Min}}\right) = \frac{\text{dO}D/\text{Min}(\text{slope}) \times \text{Vol. of assay} (0.0003)}{\text{Extinction Coef ficient}(26.6)}$$

فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز در تمام تیمارها و تکرارها با استفاده از روش (Nakano and Asada, 1981) با اندکی تغییرات اندازه‌گیری شد. سپس فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز به‌صورت کاهش جذب طی یک دقیقه در طول‌موج ۲۹۰ نانومتر با استفاده از دستگاه اسپکتروفوتومتر (HALO DB-20 Dynamica) محاسبه شد. برای اندازه‌گیری فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز از ضریب خاموشی (۸/۲ $\text{Mm}^{-1}\text{Cm}^{-1}$) و از رابطه ۳ استفاده شد.

رابطه ۳

$$\left(\text{Units} \frac{\text{mM}}{\text{Min}}\right) = \frac{\text{dO}D/\text{Min}(\text{slope}) \times \text{Vol. of assay} (0.0003)}{\text{Extinction Coef ficient}(2.8)}$$

اندازه‌گیری شاخص‌های پس از برداشتی: جهت بررسی

شاخص‌های پس از برداشتی، ساقه‌های گل به اندازه ۴۰ سانتی‌متر کوتاه شده و تمامی برگ‌ها، به‌جز سه برگ بالایی حذف گردیدند. گل‌ها در گلدان‌هایی که حاوی ۵۰۰ میلی‌لیتر محلول حفاظت‌کننده شامل ۲۰۰ میلی‌گرم بر لیتر ۸-

میلی‌لیتر عصاره گیاهی بود، به مدت یک ساعت در تاریکی و در دمای ۲۵ درجه سانتی‌گراد نگهداری شد و سپس جذب نمونه‌ها در ۳۹۰ نانومتر خوانده شد و نتایج برحسب میکرومول بر گرم وزن تر ارائه شد.

ارزیابی ماندگاری یا عمر گلجای گل‌های شاخه بریده با استفاده از شاخص پلاسیدگی گلبرگ‌ها، تغییر رنگ گلبرگ‌ها، ریزش گلبرگ‌ها، خم شدن گردن گل‌ها و پژمردگی آن‌ها صورت گرفت (Lua et al., 2010).

برای انجام تجزیه واریانس و مقایسه میانگین صفات مورد بررسی، از نرم‌افزار SAS سری ۹/۲ استفاده شد. مقایسه میانگین‌ها با استفاده از روش توکی در سطح ۱ درصد انجام گرفت. همچنین برای رسم نمودار از نرم‌افزار Excel سری ۲۰۱۰ استفاده گردید.

نتایج و بحث

طول و قطر ساقه گلدهنده: براساس بررسی نتایج حاصل از تجزیه واریانس (جدول ۳) اثرات متقابل غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر طول و قطر ساقه گلدهنده در سطح یک درصد معنی‌دار گردید.

نتایج مقایسه میانگین غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر طول ساقه گلدهنده (شکل ۱) نشان داد که بیشترین طول ساقه گلدهنده مربوط به تیمار ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید و ۴ میلی‌مولار پوترسین (۵۴ سانتی‌متر) بوده است البته تفاوت معنی‌داری بین تیمارها با شاهد مشاهده نشد.

با توجه به نمودار مقایسه میانگین (شکل ۲) در بین غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین هیچ کدام از تیمارها اختلاف معنی‌داری با شاهد نشان ندادند. با این حال بیشترین قطر ساقه (۷/۶۶ میلی‌متر) مربوط به تیمار ۱۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید و یک میلی‌مولار پوترسین بود و کمترین قطر ساقه (۴/۹ میلی‌متر) مربوط به تیمار ۴ میلی‌مولار پوترسین بود.

هیدروکسی کوئینولین سیترات (HQC) همراه با ۲۰ میلی‌گرم بر لیتر ساکارز بود، قرار گرفتند. گل‌ها در داخل اتاقک رشد با دمای ۲۲ درجه سانتی‌گراد و رطوبت نسبی ۷۰ درصد و طول دوره روشنایی ۱۲ ساعت با شدت نور ۱۰ میکرومول بر متر مربع بر ثانیه نگهداری شدند. لازم به ذکر است که نمونه‌برداری از گل‌ها در این مرحله، هر چهار روز یکبار انجام شد. در این مرحله پارامترهایی نظیر عمر گلجای، شاخص کلروفیل، نشت یونی گلبرگ و پراکسید هیدروژن اندازه‌گیری شدند.

جهت اندازه‌گیری شاخص کلروفیل، میزان کلروفیل برگ‌های وسطی با دستگاه سنجش شاخص کلروفیل (SPAD) (مدل MINOLTA 502, Osaka Japan) اندازه‌گیری گردید و سپس از آن‌ها میانگین گرفته شد.

جهت اندازه‌گیری نشت یونی گلبرگ، ابتدا از هر گل گلبرگ‌هایی به مقدار ۰/۲ گرم تهیه شد و سپس خرد شده و سه بار با آب مقطر جهت حذف آلودگی سطح گلبرگ شستشو داده شدند، سپس نمونه‌ها در ۲۰ میلی‌لیتر آب دیونیزه، در لوله‌های آزمایش درب‌دار قرار داده شدند ابتدا به مدت ۳۰ دقیقه در بن‌ماری در دمای ۴۰ درجه سانتی‌گراد قرار گرفتند. سپس هدایت الکتریکی اولیه EC_1 محلول حاوی نمونه‌ها توسط دستگاه EC متر سنجیده شد. سپس به مدت ۱۰ دقیقه در بن‌ماری در ۱۰۰ درجه سانتی‌گراد قرار گرفته شد و هدایت الکتریکی دوم EC_2 محلول حاوی نمونه‌های گلبرگ مورد اندازه‌گیری قرار گرفت. مقدار نشت یونی از رابطه ۴ بدست آمد (Chakrabarty et al., 2009).

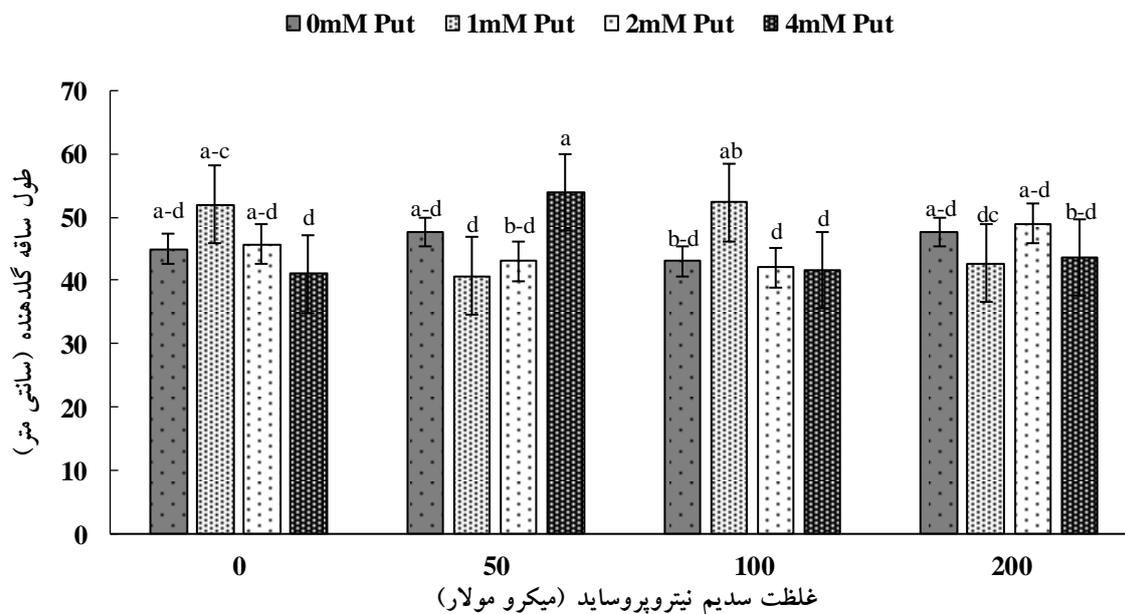
$$\text{رابطه ۴} \quad EL(\%) = (C_1/C_2) \times 100$$

برای اندازه‌گیری میزان پراکسید هیدروژن از روش Velikova و همکاران (۲۰۰۰) استفاده شد به این صورت که ۰/۵ گرم بافت تر گلبرگ با سه میلی‌لیتر محلول تری‌کلرو استیک اسید (TCA) ۰/۱ درصد (W/V) سائیده شد و در داخل لوله آزمایش ریخته شد. سپس عصاره گیاهی حاصل به مدت ۱۵ دقیقه در ۱۲۰۰ دور سانتریفیوژ شد. مخلوط واکنش که شامل ۰/۵ میلی‌لیتر بافر فسفات پتاسیم ۱۰ میلی‌مولار (pH = ۷) ۱ میلی‌لیتر یدید پتاسیم (KI) یک مولار و ۰/۵

جدول ۳- نتایج تجزیه واریانس مربوط به اثرات سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر شاخص‌های مورفولوژیکی، بیوشیمیایی و عمر گلجای گل رز رقم آوالانچ

میانگین مربعات							درجه آزادی	منابع تغییرات
عمر گلجای	آسکوربات	گیاکول	آنتوسیانین گلبزرگ	آنتوسیانین برگ	قطر ساقه گلدهنده	طول ساقه گلدهنده		
۲۱/۱۱**	۰/۰۰۴۶**	۱/۱۸۶**	۷۶/۰۷۳*	۷/۴۶۸**	۰/۵۱۴ ^{ns}	۵/۴۰۹ ^{ns}	۳	سدیم نیتروپروساید
۷/۱۶۶ ^{ns}	۰/۰۰۰۶۴ ^{ns}	۰/۰۲۳**	۷۷/۲۵۸*	۳/۲۹۳*	۰/۶۴۹ ^{ns}	۹/۹۶۵ ^{ns}	۳	پوترسین
۱۰/۸۷۰**	۰/۰۰۰۶۲**	۰/۱۰۷**	۱۴۷/۳۸۷**	۵/۶۵۲**	۳/۰۰۹**	۸۷/۲۰۶**	۹	سدیم نیتروپروساید × پوترسین
۳/۴۱۶	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۳۳	۱۸/۵۲۱	۰/۸۳۴	۰/۴۰۸	۷/۱۶۶	۳۲	اشتباه آزمایشی
۸/۵۹۷	۲۳/۶۱	۱۶/۳۲	۱۱/۲۰۴	۱۰/۷۱	۱۰/۵۰۶	۵/۸۵۹	-	ضریب تغییرات (%)

** معنی داری در سطح احتمال یک درصد، * معنی داری در سطح احتمال ۵ درصد، ns: غیر معنی دار

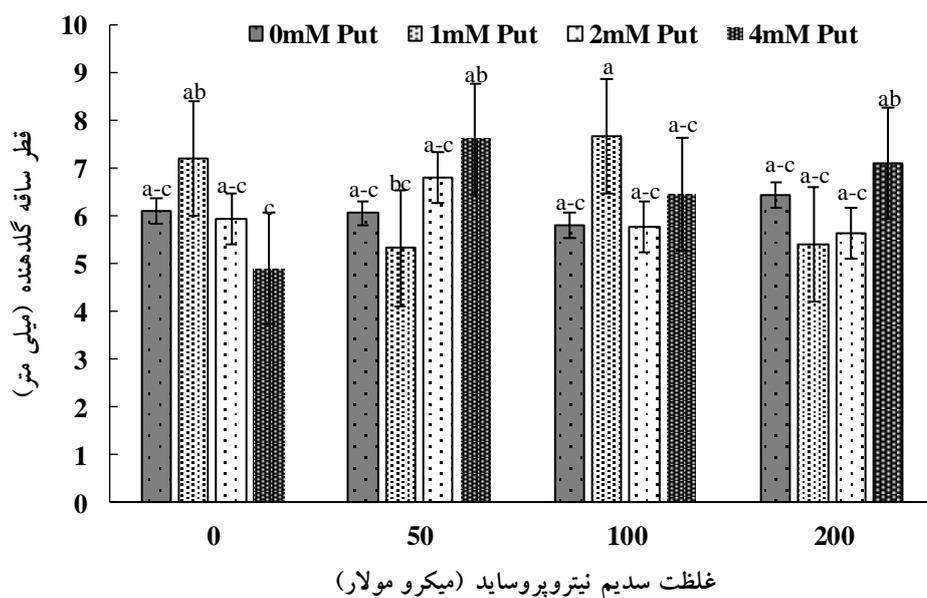

شکل ۱- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر طول ساقه گلدهنده گل رز رقم آوالانچ. حروف غیر مشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

شده است که افزایش لیگنین در دیواره‌های سلولی موجب افزایش وزن و ارتفاع ساقه می‌شود (Monzon et al., 2014). از سوی دیگر مشخص شده است که نیتریک اکسید باعث افزایش فعالیت آنزیم‌های بیوستز لیگنین می‌شود (Gomez-Ros, 2012).

پلی‌آمین‌های سلولی باعث رشد گیاهان می‌شوند، مشخص

با توجه به نتایج حاصل از این آزمایش مشخص شد که نیتریک اکسید نقش مثبتی در ارتفاع ساقه گلدهنده دارد. همان طور که می‌دانیم لیگنین یک پلی‌مر بسیار منشعب از سه الکل فنلی ساده است که در دیواره‌های سلولی، به‌ویژه در دیواره‌های ثانویه عناصر تراکئیدی آوند چوبی یافت می‌شود و موجب استحکام مکانیکی و سفتی ساقه‌های چوبی می‌گردد. معلوم

شکل ۲- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر قطر ساقه گل‌دهنده گل رز رقم آوالانچ. حروف غیر مشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

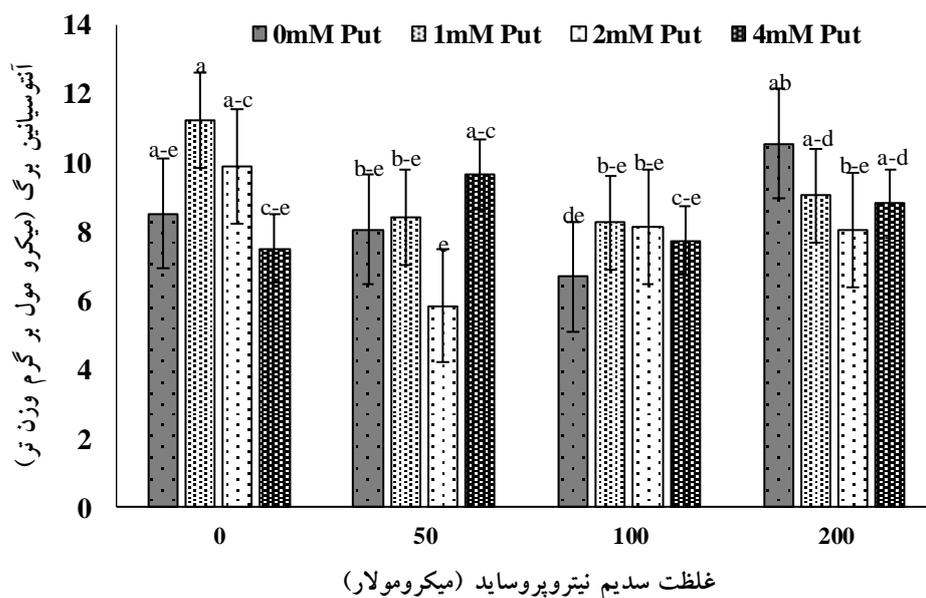
می‌شوند (اصغری، ۱۳۹۴). می‌توان گفت که در پژوهش حاضر نیتریک اکسید و پوترسین با اثر مثبت بر سنتز همدیگر باعث تحریک رشد شده‌اند و با تأثیر بر اکسین و سایتوکینین، و اثر آن‌ها بر رشد طولی ساقه و همچنین ارتباط بین لیگنین و دیواره‌های سلولی که باعث افزایش قطر ساقه و وزن آن می‌شود باعث افزایش ارتفاع و قطر و وزن ساقه گل‌دهنده شدند.

آنتوسیانین برگ: نتایج جدول تجزیه واریانس (جدول ۳) حاکی از آن است که اثرات اصلی غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر میزان آنتوسیانین برگ به ترتیب در سطح یک و پنج درصد معنی‌دار شد و اثرات متقابل آن‌ها بر آنتوسیانین برگ در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار گردید.

نتایج مقایسه میانگین داده‌ها نشان می‌دهد (شکل ۳) که هیچ کدام از تیمارهای سدیم نیتروپروساید و پوترسین تفاوت معنی‌داری نسبت به شاهد در میزان آنتوسیانین برگ نشان ندادند. بیشترین مقدار آنتوسیانین برگ (۱۱/۲۳ میکرومول بر گرم وزن تر) مربوط به پوترسین یک میلی‌مولار بدون کاربرد سدیم نیتروپروساید و کمترین مقدار آنتوسیانین (۵/۸۵

شده است که در نمونه‌های جهش یافته که توانایی تولید پلی‌آمین‌ها را ندارند توقف رشد در آن‌ها اتفاق می‌افتد و استفاده از پلی‌آمین‌ها در این نمونه‌ها توقف رشد را از بین می‌برد و رشد طبیعی صورت می‌گیرد (اثنی‌عشری و زکایی خسروشاهی، ۱۳۸۷).

نیتریک اکسید یک عامل اصلی در تنظیم تولید و فعالیت آنزیم سلولاز است که این آنزیم به واسطه سست نمودن دیواره اولیه به‌عنوان محرک اصلی در بزرگ‌شدن سلول به حساب می‌آید. همچنین نیتریک اکسید باعث تحریک تولید اکسین در شرایط عادی و طبیعی رشد گیاه و به‌ویژه در نقاط مرستمی می‌شود (اصغری، ۱۳۹۴). از طرفی پلی‌آمین‌ها در دامنه گسترده‌ای از فرآیندهای زیستی مانند رشدونمو، تقسیم یاخته‌ای و تمایزبایی نقش دارند و همچنین با افزایش جذب هیدروکربن در قسمت هوایی گیاهان مختلف، باعث افزایش طول و قطر ساقه می‌گردند (Abdel aziz et al., 2009). از آن جایی که پلی‌آمین‌ها منجر به افزایش تولید نیتریک اکسید می‌گردند و متقابلاً نیتریک اکسید به‌واسطه تحریک ژن‌های آنزیم‌های سنتزکننده پلی‌آمین‌ها باعث تحریک تولید آن‌ها

شکل ۳- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر آنتوسیانین برگ رز رقم آوالانج. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

تولید می‌شوند. نتایج این پژوهش با نتایج نیک‌روش و همکاران (۱۳۹۵) که بیان کردند نیتریک اکسید در شرایط بدون تنش میزان آنتوسیانین را در کلزا کاهش داد مطابقت دارد. همچنین در آزمایش دیگری روی گلابول، نتایج نشان داد که با افزایش غلظت نیتریک اکسید میزان آنتوسیانین نسبت به تیمار شاهد کاهش یافت (Meena and Afjal Ahmad, 2016).

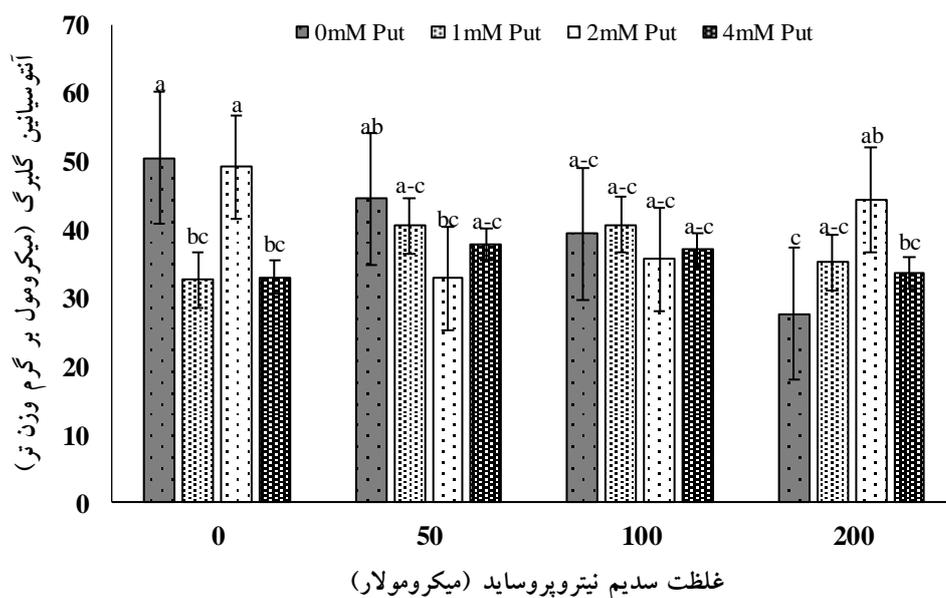
نیتروژن می‌تواند تولید متابولیت‌های ثانویه مثل رنگدانه‌های فلاونوئیدی را کاهش دهد (آروین، ۱۳۹۸). مشخص شده است گیاهانی که تحت تنش نیتروژن بودند مقدار آنتوسیانین در آن‌ها زیاد شد (Liang and He, 2018). پلی‌آمین‌ها خود می‌توانند به‌عنوان منبع ازت برای گیاهان عمل کنند (Yousefi *et al.*, 2019). از طرف دیگر می‌توانند باعث افزایش جذب نیتروژن در گیاه شوند (Dastyaran, 2015). با توجه به پژوهش حاضر که پوترسین باعث کاهش مقدار آنتوسیانین شده و با افزایش غلظت آن میزان کاهش آنتوسیانین بیشتر شده می‌توان نتیجه گرفت که پلی‌آمین‌ها به‌دلیل اینکه در ساختار خود نیتروژن دارند و از طرفی باعث افزایش جذب نیتروژن در گیاه می‌شوند می‌توانند دلیل کاهش آنتوسیانین در گیاه باشند. از آن

میکرومول بر گرم وزن تر) مربوط به تیمار ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید همراه با پوترسین ۲ میلی‌مولار بود.

آنتوسیانین گلبرگ: با توجه به نتایج جدول تجزیه واریانس (جدول ۳) مشاهده می‌شود که اثرات اصلی سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر آنتوسیانین گلبرگ در سطح پنج درصد معنی‌دار شدند و اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار شد.

با توجه به نتایج مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۴) سدیم نیتروپروساید و پوترسین اثر معنی‌داری بر میزان آنتوسیانین گلبرگ نداشته و بیشترین میزان آنتوسیانین گلبرگ در پوترسین ۲ میلی‌مولار بدون کاربرد سدیم نیتروپروساید بود که با تیمار شاهد و غلظت‌های دیگر تفاوت معنی‌داری نشان نداد.

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که سدیم نیتروپروساید تأثیر چندانی در افزایش میزان آنتوسیانین برگ و گلبرگ نداشت و حتی در مواردی باعث کاهش میزان آنتوسیانین نیز شده است. کاهش میزان آنتوسیانین در این آزمایش می‌تواند به این دلیل باشد که این پژوهش در شرایط بدون تنش انجام شده و آنتوسیانین‌ها به‌عنوان رنگیزه‌های محافظتی در شرایط تنش

شکل ۴- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر آنتوسیانین گلبرگ گل رز رقم آوالانچ. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز: همان‌طور که در جدول تجزیه واریانس (جدول ۳) مشاهده می‌شود اثرات اصلی سدیم نیتروپروساید بر میزان فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز در سطح یک درصد معنی‌دار گردید ولی اثر اصلی پوترسین بر میزان فعالیت این آنزیم معنی‌دار نشد. اثرات متقابل آن‌ها بر میزان فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز در سطح یک درصد معنی‌دار گردید.

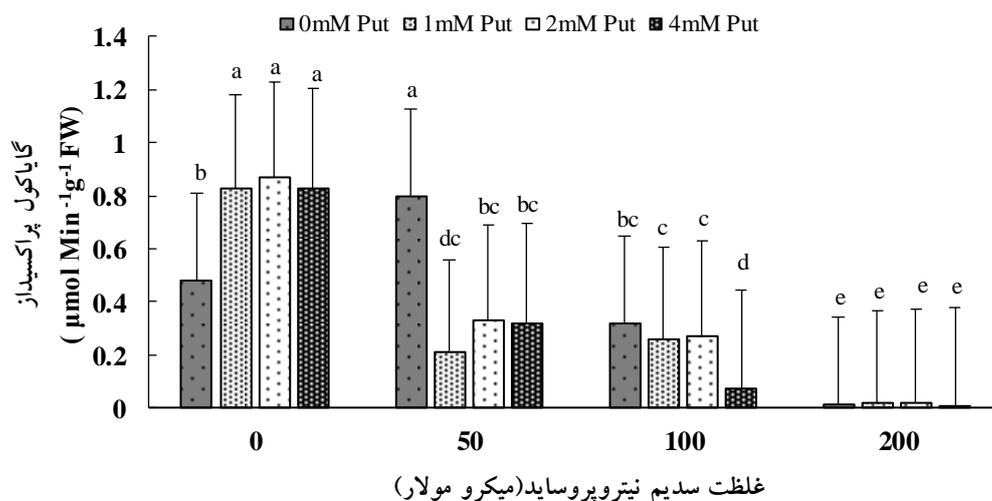
نتایج مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۶) نشان داد که بیشترین میزان فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز (۰/۲۱ میکرومول در دقیقه در گرم وزن تر) مربوط به تیمار ۱۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید و یک میلی‌مولار پوترسین بود که با تیمار شاهد تفاوت معنی‌دار نشان نداد و کمترین میزان فعالیت آنزیم آسکوربات پراکسیداز (۰/۰۶ میکرومول در دقیقه در گرم وزن تر) مربوط به تیمار یک میلی‌مولار پوترسین بود که با اغلب تیمارهای پوترسین و سدیم نیتروپروساید تفاوت معنی‌دار نشان نداد.

گیاهان از طریق دو سیستم آنتی‌اکسیدانی آنزیمی (پراکسیدازها و کاتالاز) و غیرآنزیمی (کارتنوئیدها،

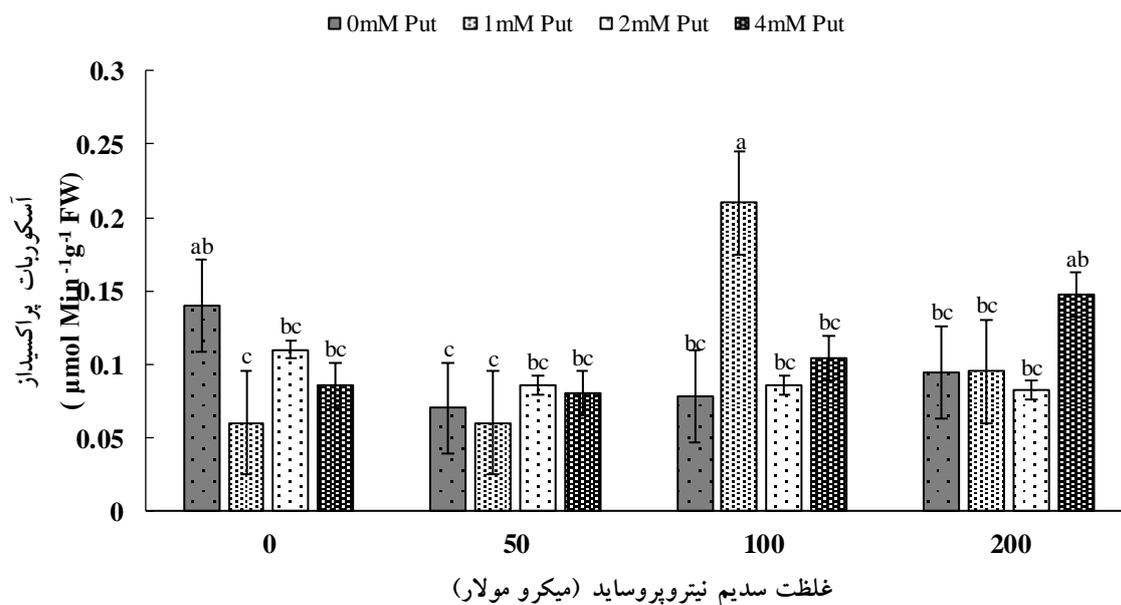
جایی که رنگ گل‌ها در رقم آوالانچ سفید است بنابراین، کاهش آنتوسیانین گلبرگ‌ها می‌تواند مهم باشد چرا که با کاهش آنتوسیانین، سفیدی گلبرگ‌ها بیشتر و خالص‌تر به نظر می‌رسد.

فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز برگ: نتایج جدول تجزیه واریانس (جدول ۳) نشان‌دهنده این است که اثرات اصلی و متقابل غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر میزان فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز برگ در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار گردید.

نتایج مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۵) نشان داد که با افزایش غلظت سدیم نیتروپروساید و پوترسین میزان فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز کاهش یافته به‌طوری‌که کمترین میزان فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز (۰/۰۰۵ میکرومول در دقیقه در گرم وزن تر) در تیمار ۲۰۰ میکرومولار نیتریک اکسید بود که اختلاف معنی‌داری با شاهد نشان داد. کاربرد پوترسین بدون کاربرد سدیم نیتروپروساید باعث افزایش فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز شد ولی غلظت‌های مختلف نسبت به هم اختلاف معنی‌داری نداشتند.

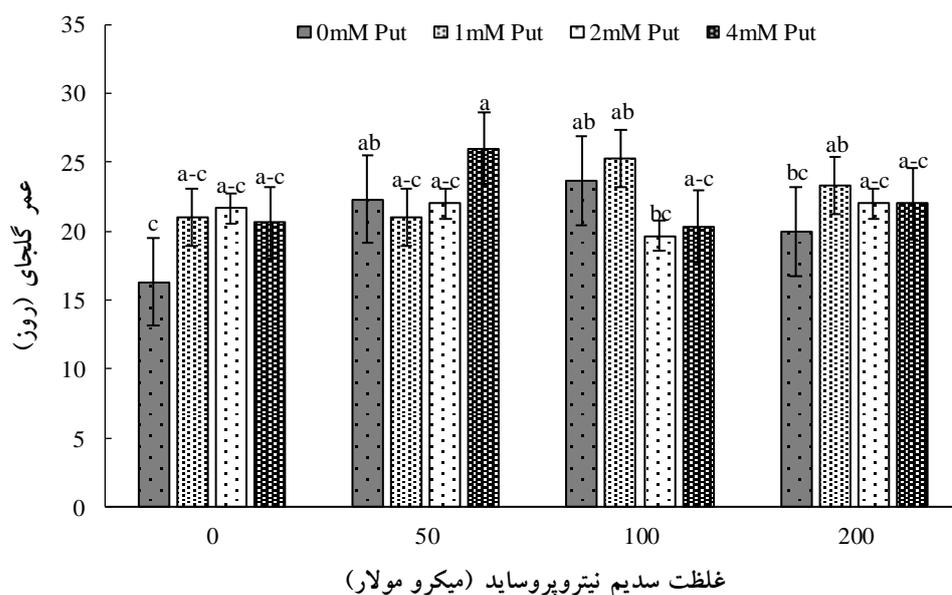
شکل ۵- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر فعالیت آنزیم گایاکول پراکسیداز رز رقم آوالانچ. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

شکل ۶- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر آنزیم آسکوربات پراکسیداز رز رقم آوالانچ. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

در این پژوهش باعث کاهش فعالیت آنزیم‌های گایاکول پراکسیداز و آسکوربات پراکسیداز شد به طوری که میزان فعالیت آنزیم‌ها در تیمار شاهد نسبت به اغلب تیمارهای به کار برده شده در پژوهش حاضر بیشتر بود. این کاهش فعالیت آنزیم‌ها به عملکرد دو گانه نیتریک اکسید می‌تواند مربوط باشد چرا که

آلفاتوکوفرول، اسید آسکوربیک) سلول‌ها و سیستم‌های زیرسلولی را در برابر اثرات سمی رادیکال‌های فعال اکسیژن محافظت می‌کنند که مجموع این دو سیستم فعالیت آنتی‌اکسیدانی کل را در بر می‌گیرد (کافی و همکاران، ۱۳۹۳). تیمار سدیم نیتروپروساید (به‌عنوان آزادکننده نیتریک اکسید)

شکل ۷- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر آنزیم گایاکول پراکسیداز رز رقم آوالانج. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

عمر گلجای: بررسی نتایج تجزیه واریانس داده‌ها (جدول ۳) نشان می‌دهد که اثر اصلی سدیم نیتروپروساید بر عمر گلجای گل در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار شد ولی اثر اصلی پوترسین تأثیر معنی‌داری بر عمر گلجای گل نشان نداد و همچنین اثرات متقابل غلظت‌های مختلف نیتریک اکسید و پوترسین بر عمر گلجایی در سطح یک درصد معنی‌دار شد. نتایج مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۷) نشان داد که کاربرد توأم هر دو تیمار سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر عمر گلجای گل‌ها اثر مثبت داشت به‌طوری‌که بیشترین عمر گلجای در غلظت ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید و چهار میلی‌مولار پوترسین مشاهده شد.

نیتریک اکسید می‌تواند باعث جلوگیری از تولید اتیلن و در نتیجه باعث کاهش سرعت شکسته‌شدن پلی‌ساکاریدهای دیواره سلولی شود. تولید گونه‌های فعال اکسیژن و پراکسید هیدروژن طی نگهداری محصولات به میزان زیادی اتفاق می‌افتد. اگرچه گونه‌های فعال اکسیژن می‌توانند به‌عنوان سیگنال‌ها و پیام‌های ثانویه برای فعال‌شدن مکانیسم‌های دفاعی سلول‌ها در مقابل شرایط نامناسب عمل کنند، اما تجمع زیاد

این ماده در غلظت‌های کم خاصیت آنتی‌اکسیدانی داشته و در غلظت‌های زیاد، به‌عنوان یک اکسیدکننده قوی عمل می‌کند (اصغری، ۱۳۹۴). به‌نظر می‌رسد غلظت‌های زیاد سدیم نیتروپروساید در گیاه موجب کاهش فعالیت آنزیم‌ها شده است. این نتایج با نتایج بررسی نیتریک اکسید روی گیاه تنباکو مطابقت دارد که با کاربرد آن، فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی کاهش یافت (Clark *et al.*, 2000).

در این پژوهش پوترسین تأثیر چندانی بر فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی نداشته مشابه نتایج مطالعه فوق، مطالعات انجام شده روی گیاهان مختلف نیز نشان داده است که پلی‌آمین‌های آگروزن اثر معنی‌داری بر فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی گیاهان در شرایط بدون تنش نشان نمی‌دهند، در پژوهش‌هایی که روی نوعی چمن و خردل انجام گرفت نشان داد که در گیاهانی که هیچ‌گونه تنش دریافت نکردند پلی‌آمین‌ها تأثیری بر فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی نداشتند و حتی باعث کاهش در فعالیت آنزیم‌ها شدند (Mostafaei *et al.*, 2018; Sun *et al.*, 2019).

شاخص کلروفیل: نتایج تجزیه واریانس داده‌ها (جدول ۴)

نشان داد که اثرات اصلی غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر شاخص کلروفیل در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار شد ولی اثر اصلی زمان معنی‌دار نبود. همچنین اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر شاخص کلروفیل معنی‌دار شد ولی اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید و زمان، پوترسین و زمان و همچنین اثر متقابل سه عامل سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان بر همدیگر معنی‌دار نبودند.

با توجه به مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۸) در بین غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید و پوترسین بیشترین میزان شاخص کلروفیل (SPAD ۵۷/۸۳) مربوط به تیمار ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید بدون کاربرد پوترسین است که تفاوت معنی‌داری با شاهد نداشت و کمترین میزان شاخص کلروفیل (به ترتیب با میزان ۴۱/۳۳ و ۴۱/۱۶) در تیمارهای یک میلی‌مولار پوترسین بدون کاربرد سدیم نیتروپروساید و ۵۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید همراه با ۴ میلی‌مولار پوترسین مشاهده شد.

رادیکال‌های آزاد اکسیژن اصلی‌ترین عامل در خسارت و تخریب رنگیزه‌های فتوسنتزی و پروتئین‌های ساختاری دستگاه فتوسنتزی هستند. نیتریک اکسید با از بین بردن رادیکال‌های آزاد و ممانعت از تولید ROS به‌عنوان مولکول حفاظتی از غشاهای کلروپلاست در مقابل رادیکال‌های آزاد اکسیژن عمل می‌کند و با اینکه در مسیرهای متابولیکی کلروفیل به‌صورت مستقیم دخالت دارد (Hemati *et al.*, 2019). از طرفی، نیتریک اکسید باعث تحریک تولید ترکیبات فنلی مثل اسید سالسیلیک می‌شود (اصغری، ۱۳۹۴). اسید سالسیلیک با اثر آنتی‌اکسیدانی خود از کلروپلاست محافظت کرده و مانع از تخریب کلروفیل توسط رادیکال‌های اکسیژن فعال می‌شود. با توجه به نتایج می‌توان گفت که نیتریک اکسید با از بین بردن اثرات سمی رادیکال‌های آزاد مانع از فعالیت آن‌ها و تخریب کلروفیل می‌شود که با نتایج گزارش‌ها در مورد سوسن شرقی، داوودی و ژربرا که نشان می‌دهد نیتریک اکسید مانع از تخریب

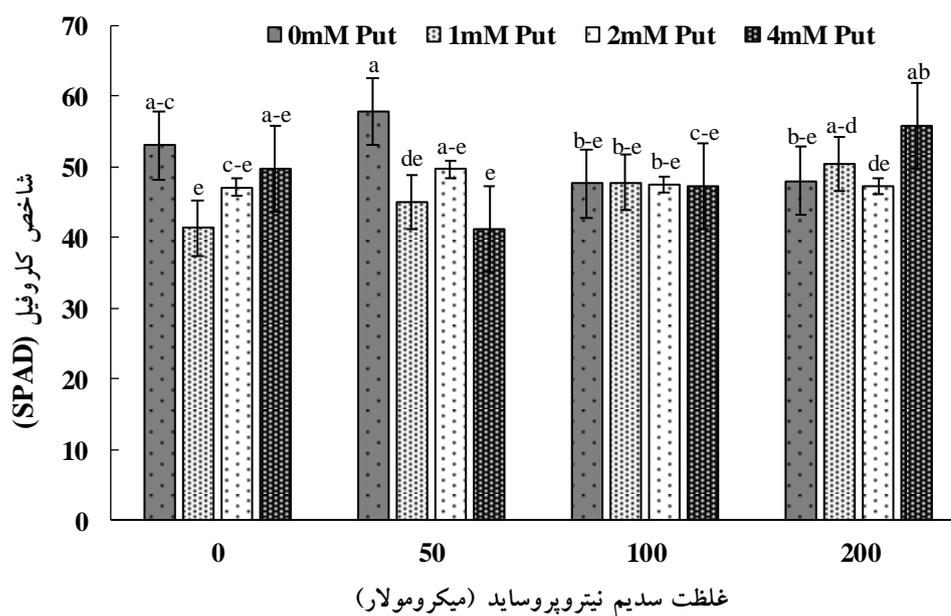
آن‌ها می‌تواند باعث افزایش اکسیداتیو در مولکول‌های زیستی و در نهایت موجب مرگ سلول شود. گفته می‌شود که نیتریک اکسید عامل تحریک تولید بسیاری از آنتی‌اکسیدان‌ها در محصولات برداشت‌شده است (اصغری، ۱۳۹۴). نتایج پژوهش حاضر نشان‌دهنده این است که تیمار سدیم نیتروپروساید باعث افزایش عمر گلجای گل رز طی نگهداری در مرحله پس از برداشت شده که این افزایش عمر گلجای می‌تواند به اثر نیتریک اکسید در افزایش کربوهیدرات ذخیره‌ای گیاه در مرحله قبل از برداشت، فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی و اثر آن‌ها بر پراکسیداسیون لیپیدهای غشا و پراکسید هیدروژن در مرحله پس از برداشت باشد. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های انجام‌شده بر رز، سوسن شرقی، لاله و ژربرا که نشان می‌دهد نیتریک اکسید از طریق حفظ پروتئین‌های غشا باعث افزایش عمر گلجایی شد مطابقت دارد (Seyf *et al.*, 2012; Wang *et al.*, 2015; Salachna and Zawadzinska, 2018; Shabanian *et al.*, 2018).

با افزایش عمر سلول‌ها و بافت‌های گیاهی و طی پیری معمولاً غلظت پلی‌آمین‌ها کاهش می‌یابد که این منجر به تسریع در تولید اتیلن و در نتیجه افزایش فعالیت ACC سنتاز یا افزایش حساسیت بافت به فعالیت اتیلن می‌شود. پلی‌آمین‌ها با حذف رادیکال‌های آزاد و جلوگیری از بیان ژن‌های کدکننده آنزیم‌های فوق و برخی آنزیم‌های تخریب‌کننده دیگر نظیر لپوکسیژنازها، پراکسیدازها و لیپازها، عملاً باعث کاهش و یا جلوگیری از تولید اتیلن می‌شوند. همچنین پلی‌آمین‌ها با حفظ ساختارهای سلولی، کاهش تنفس و حفظ اسیدهای آلی در سلول‌ها باعث کاهش فعالیت آنزیم‌های تخریب‌کننده می‌شوند (اصغری، ۱۳۹۴). نتایج پژوهش حاضر نشان داد که پوترسین تا حدودی توانسته باعث افزایش عمر گلجای شود که می‌تواند به دلیل خاصیت ضداتیلنی پلی‌آمین‌ها و اثر بر کاهش نشت یونی و محتوی مالون دی‌آلدئید باشد که با نتایج تحقیقات انجام‌گرفته در آلسترومریا، همیشه‌بهار، رز و آنتوریوم (البرز و همکاران، ۱۳۹۴؛ بنی‌اسدی و همکاران ۱۳۹۴؛ Hosseini Farahi *et al.*, 2013; Dastyaran, 2015) مطابقت دارد.

جدول ۴- تجزیه واریانس اثرات سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان بر برخی خصوصیات فیزیولوژیک گل رز شاخه بریده رقم آوالانچ در دوره پس از برداشت

میانگین مربعات			درجه	منابع تغییرات
نشست یونی	پراکسید هیدروژن	شاخص کلروفیل	آزادی	
۱۲۰/۹۶**	۰/۶۳۹**	۷۲/۹۸۴**	۳	سدیم نیتروپروساید
۶۵/۴۸ ^{ns}	۱/۳۶۲**	۱۰۹/۲۲۳**	۳	پوترسین
۵۰۱۰/۰۴۷**	۶۱/۲۴۵**	۴۵/۰۳۳ ^{ns}	۳	زمان
۷۸/۲۶۳**	۸/۵۴۶**	۸۳/۱۹۴**	۹	سدیم نیتروپروساید × پوترسین
۶۱/۷۸۳*	۹/۷۹۷**	۲۳۰/۵۴۱ ^{ns}	۹	سدیم نیتروپروساید × زمان
۳۷/۸۳ ^{ns}	۱/۲۴۶**	۹/۷۵۳ ^{ns}	۹	پوترسین × زمان
۵۰/۵۱**	۵/۵۲۱**	۲۷/۶۹۷ ^{ns}	۲۷	سدیم نیتروپروساید × پوترسین × زمان
۲۶/۴۹	۰/۱۳۱	۱۷/۸۸۲	۱۲۸	خطای آزمایشی
۱۱	۷/۱۴	۸/۵۱۰	-	ضریب تغییرات (%)

** معنی داری در سطح احتمال یک درصد، * معنی داری در سطح احتمال ۵ درصد، ns: غیرمعنی دار

شکل ۸- اثر متقابل سدیم نیتروپروساید و پوترسین بر شاخص کلروفیل رز رقم آوالانچ. حروف غیر مشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است.

پلی‌آمین‌ها با اتصال به پروتئین‌ها، کلروفیل و سایر مولکول‌های مفید از تجزیه آن‌ها جلوگیری می‌کنند و باعث حفظ مقادیر پایه‌ای اکسین‌ها، سایتوکینین‌ها و جیبرلین‌ها و براسینواستروئید-

کلروفیل در مرحله پس از برداشت می‌شود مطابقت دارد (Salachna *et al.*, 2016; Yang *et al.*, 2011; Hemati *et al.*, 2019).

ها می‌شود و از طرف دیگر با کاهش تولید اتیلن و عوامل تحریک‌کننده تخریب سلول باعث کاهش قدرت تخریب-کنندگی آن‌ها می‌شوند (اصغری، ۱۳۹۴). مطابق پژوهش حاضر در آزمایش‌هایی، که روی رز و داوودی انجام شد نشان داد که پوترسین مانع از تخریب رنگیزه‌های فتوسنتزی در مرحله پس از برداشت می‌شود (Mahros et al., 2013; Rubinowska et al., 2012).

پراکسید هیدروژن: همان‌طور که در جدول تجزیه واریانس (جدول ۴) مشاهده می‌شود اثرات اصلی غلظت‌های مختلف سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان و همچنین اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید با پوترسین، سدیم نیتروپروساید با زمان، پوترسین با زمان و همچنین اثر متقابل سه عامل سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان بر میزان پراکسید هیدروژن در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار شد.

نتایج مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۹) حاکی از آن است که بیشترین میزان پراکسید هیدروژن (به ترتیب با میزان ۱۰/۰۷ و ۱۰/۱۷ میکرومول بر گرم وزن تر) در تیمار ۱۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید همراه با پوترسین ۴ میلی‌مولار در روز ۸ و ۱۲ بود که دارای تفاوت معنی‌داری با شاهد بود و کمترین میزان پراکسید هیدروژن (۲/۵۵ میکرومول بر گرم وزن تر) در تیمار ۲۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید بدون کاربرد پوترسین در روز صفر بود.

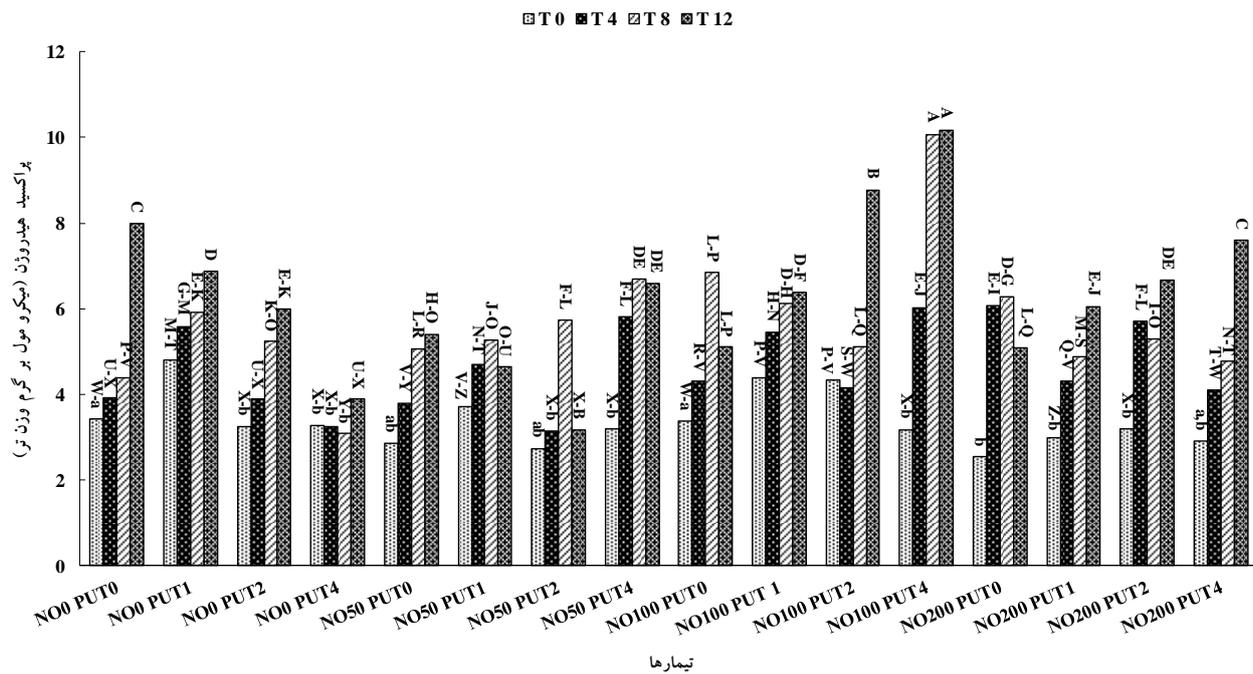
پراکسید تشکیل شده طی پیری ممکن است باعث آغاز مرگ سلولی شود و به‌عنوان یک سیگنال قابل انتشار جهت القای ژن‌های مرتبط با دفاع در سلول‌های مجاور عمل کند. غلظت‌های کم رادیکال‌های آزاد اکسیژن (ROS) به خصوص H_2O_2 به‌عنوان مولکول‌های سیگنال آغازکننده چندین مکانیسم مقاومت در برابر عوامل بیماری‌زا، تنش گرما و سرما شناخته شده‌اند. شواهد قابل توجهی وجود دارد که H_2O_2 نقش گسترده‌ای در واکنش‌های مقاومت ایفا می‌کند (Del Rio et al., 2018). همچنین برای اتصال عرضی به اجزای دیواره سلولی گیاهی (لیگنین و سوبرین) به‌عنوان بخشی از واکنش‌های دفاعی ساختاری نیاز است، همچنین ممکن است بیان ژن را در

ارتباط با دفاع آنتی‌اکسیدانی و بیوستز فیتوالکسین تنظیم کند. با این حال، اگر تجمع ROS بیش از حد باشد تنش اکسیداتیو به‌صورت جدی می‌تواند رخ دهد و خسارت به غشاء غیرقابل بازگشت خواهد بود (Gupta et al., 2019). در این آزمایش، با نگهداری گل‌ها طی دوره پس از برداشت، غلظت‌های ۵۰ و ۱۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید باعث کاهش پراکسید هیدروژن شده که این کاهش طی روند پیری و با گذشت زمان نیز مشاهده می‌شود، به‌طوری‌که مانع از افزایش بیش از حد پراکسید هیدروژن شده است. از آن‌جا که پلی‌آمین‌ها ماهیت چند وجهی دارند و به‌عنوان یک آنتی‌اکسیدان قوی از ساختارهای غشایی محافظت می‌کنند، در پژوهش حاضر، با افزایش غلظت پوترسین، کاهش در روند افزایشی پراکسید هیدروژن مشاهده شد. آزمایشی که روی لیزیانوس انجام شد نشان داد که پوترسین با افزایش فعالیت آنزیم‌های آنتی‌اکسیدانی مانع از افزایش پراکسید هیدروژن می‌شود (Ataie et al., 2015).

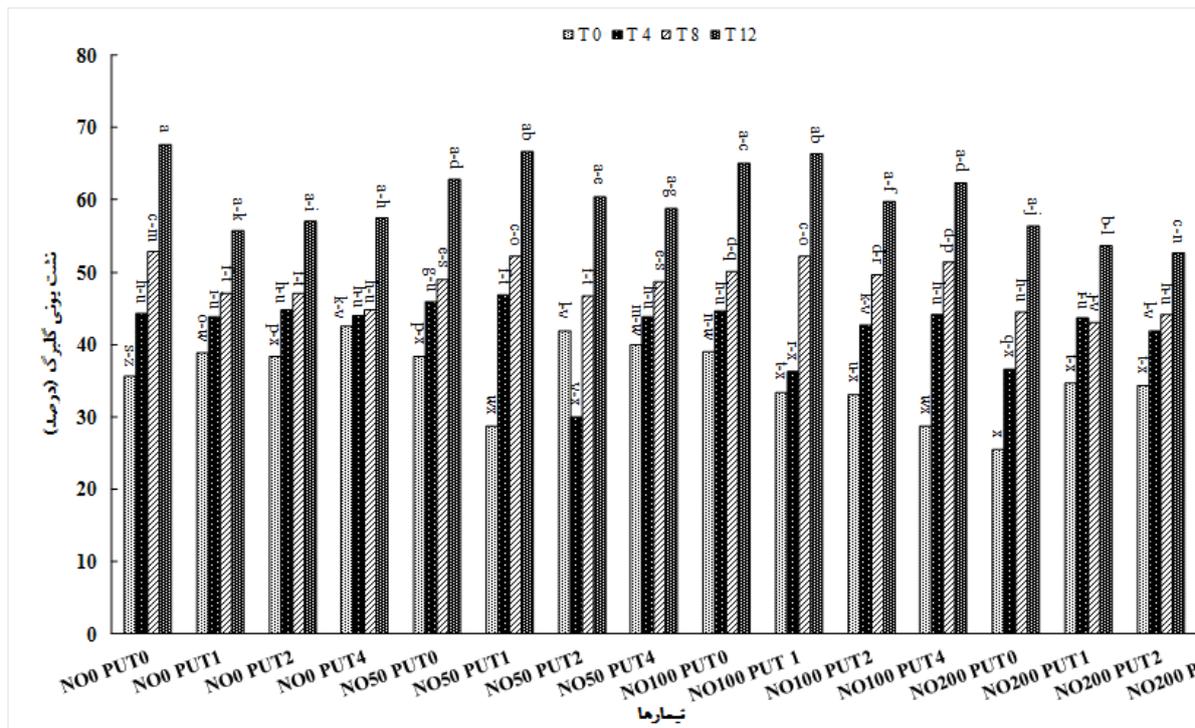
نشت یونی: نتایج تجزیه واریانس داده‌ها (جدول ۴) نشان دهنده این بود که اثرات اصلی سدیم نیتروپروساید و زمان بر میزان نشت یونی در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار شد ولی اثر اصلی پوترسین معنی‌دار نبود. اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید با پوترسین و سدیم نیتروپروساید و زمان معنی‌دار شد، ولی اثر متقابل پوترسین با زمان معنی‌دار نشد و همچنین اثرات متقابل سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان در سطح یک درصد معنی‌دار بود.

مقایسه میانگین داده‌ها (شکل ۱۰) نشان می‌دهد که بیشترین میزان نشت یونی (۶۷/۶۷ درصد) در تیمار شاهد روز ۱۲ بود. کمترین میزان نشت یونی (۲۵/۵۵ درصد) در تیمار ۲۰۰ میکرومولار سدیم نیتروپروساید بدون کاربرد پوترسین در روز صفر مشاهده شد که تفاوت معنی‌داری با شاهد نشان نداد.

پیری معمولاً باعث اختلال در نفوذپذیری غشاء و افزایش نشت یونی با تحریک مسیرهای سیگنالینگ گونه‌های اکسیژن فعال می‌شود. تخریب در گیاه باعث پراکسیداسیون لیپید از طریق تولید ROS می‌شود. بنابراین نشت غشا شاهدهی بر

شکل ۹- اثر سه گانه سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان بر میزان پراکسید هیدروژن گل رز رقم آوالانج. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است. (NO: سدیم نیتروپروساید (میکرومولار)، PUT: پوترسین (میلی-مولار)، T: زمان (روز)).

شکل ۱۰- اثر سه‌گانه سدیم نیتروپروساید، پوترسین و زمان بر میزان نشت یونی گلبرگ گل رز رقم آوالانج. حروف غیرمشابه نشان‌دهنده وجود اختلاف معنی‌دار با آزمون توکی در سطح احتمال یک درصد است. (NO: سدیم نیتروپروساید (میکرومولار)، PUT: پوترسین (میلی-مولار)، T: زمان (روز)).

به پژوهش حاضر کمترین میزان نشت یونی در مرحله برداشت مربوط به تیمار شاهد بود ولی طی دوره نگهداری، با تیمار پوترسین ۲ و ۴ میلی مولار نشت یونی روند افزایشی کمی داشته و مانع از تخریب در گیاه شدند که با پژوهش انجام گرفته روی لیزیانوس که نشان داد پوترسین تا حدی موجب کاهش نشت یونی می شود مطابقت دارد. (Ataï et al., 2015).

با توجه به نتایج بدست آمده می توان نتیجه گرفت که سدیم نیتروپروساید (به عنوان منبع نیتریک اکسید) و پوترسین موجب بهبود برخی شاخص های مورفولوژیکی، فیزیولوژیکی، بیوشیمیایی و پس از برداشتی گل رز رقم آوالانچ می شوند. نتایج نشان داد که بیشترین طول ساقه گل دهنده و عمر گلجای گل در تیمار ترکیبی سدیم نیتروپروساید ۵۰ میکرومولار و پوترسین ۴ میلی مولار حاصل شد و شاخص کلروفیل در دوره پس از برداشت، در تیمار سدیم نیتروپروساید ۵۰ میکرومولار بدون کاربرد پوترسین بیشترین مقدار را داشت. همچنین بیشترین قطر ساقه گل دهنده و آنزیم آسکوربات پراکسیداز در تیمار ترکیبی سدیم نیتروپروساید ۱۰۰ میکرومولار همراه با پوترسین ۱ میلی مولار به دست آمد. در بین غلظت های مختلف پوترسین، غلظت ۱ میلی مولار باعث افزایش آنتوسیانین برگ و گلبرگ شد. همچنین سدیم نیتروپروساید ۲۰۰ میکرومولار همراه با پوترسین ۱ و یا ۲ میلی مولار باعث کاهش میزان نشت یونی و پراکسید هیدروژن در تمام روزهای نمونه برداری شد. به طور کلی می توان گفت سدیم نیتروپروساید و پوترسین تأثیر مثبت و مطلوبی در بهبود شاخص های رشدی و پس از برداشتی گل رز داشتند ولی غلظت مؤثر بسته به نوع شاخص متفاوت بود.

افزایش نشت الکتروولت شناخته شده است. کاربرد نیتریک اکسیدیک اثر محافظتی در آسیب غشا القا می کند. نیتریک اکسید از طریق دو مکانیسم بسیار مهم، صدمات اکسیدی گیاهان را کاهش می دهد. در مکانیسم اول، نیتریک اکسید با رادیکال سوپراکسید ترکیب شده و تولید پروکسی نیتريت (ONOO) می نماید، سپس پروکسی نیتريت با پراکسید هیدروژن واکنش داده (حذف پراکسید هیدروژن) و باعث تولید یون نیتريت و اکسیژن می شود. در مکانیسم دوم، نیتریک اکسید به عنوان مولکول سیگنال دهنده عمل نموده و باعث افزایش فعالیت سیستم های آنتی اکسیدانی گیاه می گردد (Shi et al., 2006). گزارش شده است که واکنش نیتریک اکسید با رادیکال های لیپید آکوکسیل و پروکسیل سریع است و بنابراین می تواند از انتشار رادیکال های وابسته به اکسیداسیون لیپید با یک روش مستقیم جلوگیری کند. همچنین اثر حفاظتی نیتریک اکسید بر آسیب غشا در زوال و پیری نیز دیده شده است (Sheokand et al., 2008). نتایج پژوهش حاضر نشان داد که تیمار نیتریک اکسید تأثیر معنی داری در کاهش میزان نشت یونی نسبت به شاهد نشان داد.

پلی آمین ها به عنوان غیرفعال کننده های رادیکال های آزاد عمل می کنند و مانع از اکسید شدن غشاهای سلولی می شوند بدین ترتیب مقاومت غشا را افزایش می دهند (Kukavica and Veljovic, 2004). اثرات کمی پلی آمین ها ممکن است به علت اثرات آنتی اکسیدانی آن ها باشد که مانع از تخریب غشا سلولی شده و نشت یونی را کاهش می دهند (Velikova et al., 2000). همچنین پلی آمین ها از پراکسیداسیون لیپیدها و تخریب ماکرومولکول ها جلوگیری می کنند و مشخص شده است که پلی آمین ها توانایی حفظ سیالیت غشا را به وسیله حذف رادیکال های آزاد دارند (Tang and Newton, 2005). با توجه

منابع

- آروین، پ. (۱۳۹۸) مطالعه سطوح مختلف نیتروژن، فسفر و پتاسیم بر پارامترهای فیزیولوژیکی، مورفولوژیکی و محتوای اسانس در گیاه دارویی مرزه (*Satureja hortensis* L.). مجله پژوهش های گیاهی (مجله زیست شناسی ایران) ۳۲: ۴۷۳-۴۶۴.
- اثنی عشری، م. و زکایی خسروشاهی، م. (۱۳۸۷) پلی آمین ها و علوم باغبانی. انتشارات دانشگاه بوعلی سینا.
- اصغری، م. (۱۳۹۴) هورمون ها و تنظیم کننده های رشد گیاهی جدید (غیر کلاسیک). انتشارات دانشگاه ارومیه.

- البرز، ز، حبیبی، ف. و مرتضوی، س. ن. (۱۳۹۴) اثر محلول‌پاشی پوترسین و اسپرمین بر افزایش عمر گلجایی آلسترومریا رقم سوکاری. به‌زراعی کشاورزی ۱۷: ۲۴۱-۲۵۵.
- بنی‌اسدی، ف.، صفاری، و. ر. و مقصودی مود، ع. ا. (۱۳۹۴) تأثیر پوترسین و شوری بر ویژگی‌های مورفولوژیک، بیوشیمیایی و رنگیزه‌های گیاه همیشه‌بهار (*Calendula officinalis* L.). علوم و فنون کشت‌های گلخانه‌ای ۶: ۱۳۳-۱۲۵.
- رحیمیان بوگر، ع. و صالحی، ح. (۱۳۹۲) تأثیر نیتریک اکساید و دور آبیاری بر ویژگی‌های کمی و کیفی گل بریدنی گلابول. اولین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار.
- کافی، م.، برزونی، ا.، صالحی، م.، کمندی، ع.، معصومی، ع. و نباتی، ج. (۱۳۹۳) فیزیولوژی تنش‌های محیطی در گیاهان. چاپ سوم. انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
- موسوی، ش.، اسدی‌صنم، س. و پژمان‌مهر، م. (۱۳۹۸) تغییرات ویژگی‌های مورفوفیزیولوژی و عملکرد اسانس برگ و گل سرخارگل (*Echinacea purpurea* (L.) Moench) با کاربرد برگی سدیم نیتروپروساید (SNP) تحت تنش خشکی. علوم باغبانی ایران ۵۰: ۳۷۵-۳۹۱.
- نیک‌روش، م.، خلدبرین، ب.، نژادستاری، ط. و نجفی، ف. (۱۳۹۵) اثر سدیم نیتروپروساید (SNP) بر برخی عوامل فیزیولوژیکی گیاه کلزا (*Brassica napus* L.) تحت تنش خشکی. مجله پژوهش‌های گیاهی ۲۹: ۶۶۴-۶۵۸.
- Abdel Aziz, N. G., Taha Lobna, S. and Ibrahim Soad, M. M. (2009) Some studies on the effect of putrescine, ascorbic acid and thiamine on growth, flowering and some chemical constituent of *Gladiolus* plants at Nuberia. *Ozean Journal of Applied Sciences* 2: 169-179.
- Ahmad, A., Khan, W. U., Shah, A. A., Yasin, N. A., Naz, S., Ali, A., Tahir, A. and Batool, A. I. (2021) Synergistic effects of nitric oxide and silicon on promoting plant growth, oxidative stress tolerance and reduction of arsenic uptake in *Brassica juncea*. *Chemosphere* 262: 128384.
- Alcazar, R., Altabella, T., Marco, F., Bortolotti, C., Reymond, M., Koncz, C., Carrasco, P. and Tiburcio, A. F. (2010) Polyamines: Molecules with regulatory functions in plant abiotic stress tolerance. *Planta* 231: 1237-1249.
- Ataai, D., Khandan-Mirkohi, A. and Naderi, R. (2015) Exogenous putrescine delays senescence of *Lisianthus* cut flowers. *Journal of Ornamental Plants* 3: 167-174.
- Chakrabarty, D., Verma, A. K. and Datta, S. K. (2009) Oxidative stress and antioxidant activity as the basis of senescence in *Hemerocallis* (day lily) flowers. *Journal of Horticulture and Forestry* 1: 113-119.
- Chen, D., Shao, Q., Yin, L., Younis, A. and Zheng, B. (2019) Polyamine function in plants: Metabolism, regulation on development, and roles in abiotic stress responses. *Frontiers in Plant Science* 9: 1945.
- Clark, D., Durner, J., Navarre, D. A. and Klessig, D. F. (2000) Nitric oxide inhibition of tobacco catalase and ascorbate peroxidase. *Molecular Plant-Microbe Interactions* 13: 1380-1384.
- Dastyaran, M. (2015) Effect of humic acid and exogenous putrescine on vase life and leaf macro elements status of hydroponic cultured Rose. *Agricultural Communication* 3: 43-49.
- Del Rio, L. A., Corpas, F. J., Lopez-Huertas, E. and Palma, J. M. (2018) Plant superoxide dismutase: Function under abiotic stress conditions. In: *Antioxidants and Antioxidant Enzymes in Higher Plants*. (eds. Gupta, D. K., Palma, J. M. and Corpas, F. J.) Pp.1-26. Springer, Cham.
- Deng, Y., Wang, C., Huo, J., Hu, W. and Liao, W. (2019) The involvement of NO in ABA-delayed the senescence of cut roses by maintaining water content and antioxidant enzymes activity. *Scientia Horticulturae* 247: 35-41.
- Gomez-Ros, L. V., Gabaldon, C., Nunez-Flores, M. J. L., Gutierrez, J., Herrero, J., Zapata, J. M., Sottomayor, M., Cuello, J. and Barcelo, A. R. (2012) The promoter region of the *Zinnia elegans* basic peroxidase isoenzyme gene contains cis-elements responsive to nitric oxide and hydrogen peroxide. *Planta* 236: 327-342.
- Gupta, D. K., Palma, J. M. and Corpas, F. J. (2019) Nitric oxide and hydrogen peroxide signaling in higher plants. Springer.
- Habba, E. E., Abdel Aziz, N. G., Sarhan, A. M. Z., Arafa, A. M. S. and Youssefi, N. M. (2016) Effect of putrescine and growing media on vegetative growth and chemical constituents of *Populus euramericana* plants. *Journal of Innovations in Pharmaceuticals and Biological Sciences* 3: 61-73.
- Hemati, E., Daneshvar, M. H. and Heidari, M. (2019) The roles of sodium nitroprusside, salicylic acid, and methyl jasmonate as hold solutions on vase life of *Gerbera jamesonii* 'Sun Spot'. *Advances in Horticultural Science* 33: 187-195.

- Hosseini Farahi, M., Khalighi, A., Kholdbarin, B., Mashhadi Akbar-Boojari, M. and Eshghi, S. (2013) Morphological responses and vase life of *Rosa hybrida* cv. Dolce Vita to polyamines spray in hydroponic system. *World Applied Sciences Journal* 21: 1681-1686.
- Janna, O. A., Khairul, A., Maziah, M. and Mohd, Y. (2006) Flower pigment analysis of *Melastoma malabathricum*. *African Journal of Biotechnology* 5: 170-174.
- Kahrobaiyan, M., Nemati, S. H., Rahemi, M., Kholdebarin, B. and Tehranifar, A. (2019) Morphological responses of ornamental sunflower to putrescine treatment under drought conditions. *Applied Ecology and Environmental Research* 17: 6117-6127.
- Kang, H. M. and Saltveit, M. E. (2002) Chilling tolerance of maize, cucumber and rice seedling leaves and roots and differentially affected by salicylic acid. *Plants Physiology* 115: 571-576.
- Kukavica, B. and Veljovic-Jovanovic, S. (2004) Senescence-related changes in the antioxidant status of ginkgo and birch leaves during autumn yellowing. *Physiologia Plantarum* 122: 321-327.
- Liang, J. and He, J. (2018) Protective role of anthocyanins in plants under low nitrogen stress. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 498: 946-953.
- Lua, P., He, S., Li, H., Cao, J. and Xu, H. (2010) Effects of nano-silver treatment on vase life of cut flower rose cv. Movie Star flowers. *Journal Food Agriculture and Environment* 8: 1118-1122.
- Mahros, K. M., El-saad, M. B., Mahgoub, M. H., Afaf, M. H. and El-Sayed, M. L. (2013) Effect of putrescine and uniconazole treatments on flower character and photosynthetic pigments of (*Chrysanthemum indicum* L.). *Plant Journal of American Science* 7: 399-408.
- Meena, H. S. and Afjal Ahmad, M. (2016) Effect of sodium nitroprusside (NO Donor) on postharvest. *Environment and Ecology* 34: 502-505.
- Monzon, G. C., Pinedo, M., Di Rienzo, J., Novo-Uzal, E., Pomar, F., Lamattina, L. and de la Canal, L. (2014) Nitric oxide is required for determining root architecture and lignin composition in sunflower. Supporting evidence from microarray analyses. *Nitric Oxide* 39: 20-28.
- Mostafaei, E., Zehtab-Salmasi, S., Salehi-Lisar, Y. and Ghassemi-Golezani, K. (2018) Changes in photosynthetic pigments, osmolytes and antioxidants of Indian Mustard by drought and exogenous polyamines. *Acta Biologica Hungarica* 69: 313-324.
- Nakano, Y. and Asada, K. (1981) Hydrogen peroxide is scavenged by ascorbate specific peroxidase in spinach chloroplasts. *Journal of Plant Cell Physiology* 22: 867-880.
- Rubinowska, K., Pogroszewska, E. and Michalek, W. (2012) The effect of polyamines on physiological parameters of post-harvest quality of cut stems of *Rosa* 'Red Berlin'. *Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus* 11:81-96.
- Salachna, P. and Zawadzinska, A. (2018) Effect of nitric oxide on growth, flowering and bulb yield of *Eucomis autumnalis*. In VII International Conference on Managing Quality in Chains (MQUC2017) and II International Symposium on Ornamentals in 1201: 635-640.
- Salachna, P., Zawadzinska, A., Wierzbinski, L. and Senderek, W. (2016) Enhancing growth in *Eucomis autumnalis* (Mill.) Chitt. seedlings with exogenous application of nitric oxide. *Journal of Horticultural Research* 24: 13-17.
- Seyf, M., Khaligh, A., Mostofi, Y. and Naderi, R. (2012) Effect of sodium nitroprusside on vase life and postharvest quality of a cut rose cultivar (*Rosa hybrida* Utopia). *Journal of Agricultural Science* 4: 174-181.
- Shabaniyan, S., Esfahani, M. N., Karamian, R. and Tran, L. S. P. (2018) Physiological and biochemical modifications by postharvest treatment with sodium nitroprusside extend vase life of cut flowers of two gerbera cultivars. *Postharvest Biology and Technology* 137: 1-8.
- Sheokand, S., Kumari, A. and Sawhney, V. (2008) Effect of nitric oxide and putrescine on antioxidative responses under NaCl stress in chickpea plants. *Physiology and Molecular Biology of Plants* 14: 335-362.
- Shi, H., Liu, W., Wei, Y. and Ye, T. (2017) Integration of auxin/indole-3-acetic acid 17 and RGA-LIKE3 confers salt stress resistance through stabilization by nitric oxide in Arabidopsis. *Journal of Experimental Botany* 68: 1239-1249.
- Shi, Q., Bao, Z., Zhu, Z., Ying, Q. and Qian, Q. (2006) Effects of different treatments of salicylic acid on heat tolerance, chlorophyll fluorescence and antioxidant enzyme activity in seedlings of *Cucumis sativa* L. *Plant Growth Regulation* 48: 127-135.
- Sujatha, S., Tejaswini, P. and Laxman, R. H. (2020) Biomass, carbon and nutrient stocks in different categories of rose (*Rosa* spp.) for optimizing input use. *Journal of Plant Nutrition* 43: 2425-2444.
- Sun, X., Xie, L. and Han, L. (2019) Effects of exogenous spermidine and spermine on antioxidant metabolism associated with cold-induced leaf senescence in *Zoysiagrass* (*Zoysia japonica* Steud.). *Horticulture, Environment, and Biotechnology* 60: 295-302.
- Tang, W. and Newton, J. R. (2005) Polyamines reduced salt induced oxidative damage by increasing the activities of antioxidant enzymes and decreasing lipid peroxidation in *Virginia pine*. *Plant Growth Regulation* 46: 31-43.

- Upadhyaya, A., Sankhla, D., Davis, T. D., Sankhla, N. and Smith, B. N. (1985) Effect of paclobutrazol on the activities of some enzymes of activated oxygen metabolism and lipid peroxidation in senescing soybean leaves. *Journal of Plant Physiology* 121: 453-461.
- Velikova, V., Yordanov, I. and Edreva, A. (2000) Oxidative stress and some antioxidant system in acid-rain treated bean plants. Protective role of exogenous polyamines. *Plant Science* 151: 59-66.
- Vukajlovic, D., van Veghel, H. and Durovic, S. (2017) Economic justification for floriculture development in Serbia. *Economics of Agriculture* 64: 687-699.
- Vuosku, J., Karppinen, K., Muilu-Makela, R., Kusano, T., Sagor, G. H. M. and Avia, K. (2018) Scots pine aminopropyltransferases shed new light on evolution of the polyamine biosynthesis pathway in seed plants. *Annals of Botany* 121: 1243-1256.
- Wagner, G. J. (1979) Content and vacuole/ extra vacuole distribution of neutral sugars, free amino acids and anthocyanin in protoplasts. *Plant Physiology* 64: 88-93.
- Wang, M., Li, B., Zhu, Y. C., Niu, L. J., Jin, X., Xu, Q. Q. and Liao, W. B. (2015) Effect of exogenous nitric oxide on vegetative and reproductive growth of oriental lily 'Siberia'. *Horticulture, Environment and Biotechnology* 56: 677-686.
- Wurm, C. J. and Lindermayr, C. (2021) Nitric oxide signaling in the plant nucleus: The function of nitric oxide in chromatin modulation and transcription. *Journal of Experimental Botany* 72: 808-818.
- Yang, W., Sun, Y., Chen, S., Jiang, J., Chen, F., Fang, W. and Liu, Z. (2011) The effect of exogenously applied nitric oxide on photosynthesis and antioxidant activity in heat stressed chrysanthemum. *Biologia Plantarum* 55: 737-740.
- Yousefi, F., Jabbarzadeh, Z., Amiri, J. and Rasouli-Sadaghiani, M. H. (2019) Response of Roses (*Rosa hybrida* L. 'Herbert Stevens') to foliar application of polyamines on root development, flowering, photosynthetic pigments, antioxidant enzymes activity and NPK. *Scientific Reports* 9: 1-11.
- Zeng, C. L., Liu, L. and Xu, G. Q. (2011) The physiological responses of carnation cut flowers to exogenous nitric oxide. *Scientia Horticulturae* 127: 424-430.

Investigation of some growth and biochemical and post-harvest characteristics of *Rosa hybrida* cv. Avalanche cut flower using combined application of sodium nitroprusside and putrescine

Roghayeh Abdi and Zohreh Jabbarzadeh*

Horticultural Science, Faculty of Agriculture, Urmia University, Urmia
(Received: 09/12/2021, Accepted: 31/01/2022)

Abstract

Rose with scientific name *Rosa hybrida* is one of the important ornamental plants and one of the 10 top cut flowers in the world. To investigate the effects of foliar application of sodium nitroprusside (as nitric oxide source) and putrescine on some growth and flowering characteristics of Rose 'Avalanche', an experiment was conducted as a factorial trial in a completely randomized design with two factors including: sodium nitroprusside in four concentrations of control, 50, 100 and 200 μM and putrescine in four concentrations of control, 1, 2 and 4 Mm with 3 replications under soilless conditions in the greenhouse as well as in pots for 4 months. The results showed that 50 μM sodium nitroprusside ramped up chlorophyll index and guaiacol peroxidase activity (to 2 times). Also, with concomitant use of 50 μM sodium nitroprusside together with 4 mM putrescine, it increased the flowering stem length and vase life up to 20%. Also, application of 100 μM sodium nitroprusside together with 1 mM putrescine caused an increase in hydrogen peroxide activity and diameter of flowering scape. Among different concentrations of putrescine, a concentration of 1 mM caused an increase in anthocyanin content of leaf and flower. Also, 200 μM sodium nitroprusside along with 1 and/or 2 mM putrescine decreased ion leakage and hydrogen peroxide content in all of the sampling days. In general, it was found that sodium nitroprusside and putrescine had a positive and favorable effect on the improvement of growth and post-harvest indices, but the effective concentration varied depending on the type of index.

Keywords: Anthocyanin, Nitric oxide, Polyamine, Rose, Vase life

Corresponding author, Email: Z.Jabbarzadeh@urmia.ac.ir